

Een Noordse Nachtegaal in het Stadspark in Groningen

Bert de Bruin en Sybrand de Bruin

In de laatste week van mei 1991 ontdekte Barbara Bezema in het Stadspark in de stad Groningen een niet geheel normaal zingende nachtegaal luscina sp. Zij vermoedde, dat het hier een Noordse Nachtegaal Luscina luscina betrof. Min of meer toevallig hoorden wij hier een poosje later van. Op 7 juni zijn wij gaan zoeken. Nadat we een uur langs de dijk en de ruigte achter het hertekamp hadden gezocht, hoorden we de vogel even. Toen hij even later langdurige begon te zingen wisten we dat we inderdaad met een Noordse Nachtegaal te maken hadden. We hebben de zang opgenomen en het nieuws doorgebeld. Vele vogelaars hebben de Noordse Nachtegaal kunnen beluisteren, als zij tenminste vroeg genoeg aanwezig waren: hij zong alleen 's ochtends vroeg en werd in de loop van de dag steeds stiller. De meeste mensen moesten zich tevreden stellen met de zang alleen. Slechts enkelen hadden het geluk een glimp van de vogel op te vangen. Leo Boon wist hem te fotograferen, zij het minimaal. Voor zover bekend is de vogel het laatst op 15 juni gehoord.

Determinatie

Z a n g : De zang van de Noordse Nachtegaal en Nachtegaal L. megarhynchos zijn bij oppervlakkige aandacht niet eenvoudig van elkaar te onderscheiden. Als je goed luistert zijn er echter een aantal kenmerkende verschillen. De Nachtegaal zingt gewoonlijk zeer uitgebreid met veel scherpe uithalen en kenmerkende aanzwellende fluittonen, het zogenaamde crescendo. De Noordse Nachtegaal heeft een meer eenvormige zang met veel herhalingen. Hij mist doorgaans de scherpe uithalen en laat nooit het crescendo horen. Daar staat tegenover dat de Noordse Nachtegaal vaak een langdurige ratel in de zang verwerkt. Bovendien heeft hij een regelmatig terugkerende, haast merelachtige

serie 'djok...djok...djok'-tonen, soms langzaam, soms versneld. Wanneer je goed luistert naar beide soorten zijn deze verschillen kenmerkend. De vogel in het stadspark zong erg kenmerkend.

U i t e r l i j k : Aangezien vrijwel niemand de vogel goed gezien heeft, volgt hier een algemene beschrijving van de verschillen tussen beide soorten.

Beide soorten zijn even groot; de verschillen betreffen grotendeels de kleur van de vogels. De Nachtegaal is vaak opvallend roodbruin op de bovendelen, zonder een opvallend contrast tussen rug en staart. De Noordse Nachtegaal is doorgaans meer aardbruin of koud bruin op de bovenzijde en alleen de staart heeft een roodbruine kleur, zodat er bij deze soort wel een contrast tussen de staart en de rest van de bovendelen aanwezig is. De onderdelen zijn bij beide soorten vooral op de flanken nogal grizig gekleurd; maar de Noordse Nachtegaal heeft vaak enkele vage donker/grijzige vlekjes op de borst die de Nachtegaal niet heeft. In tegenstelling tot de nachtegaal heeft de Noordse Nachtegaal opvallend lichtgekleurde mondhoeken, alsof je met een jonge zangvogel van doen hebt. (Pas op voor jonge Nachtegaal en Roodborst! Deze hebben echter lichte gelige schubjes op hun bovendelen.)

Het valt te begrijpen dat bovenstaande verschillen alleen waarneembaar zijn wanneer de vogels zich in goed licht duidelijk laten zien. Om de verschillen tussen beide soorten onder de knie te krijgen is het belangrijk om af en toe eens wat tijd te besteden aan het bestuderen van de gewone Nachtegaal. Dan is het wat gemakkelijker om een Noordse Nachtegaal er uit te pikken.

Verspreiding en voorkomen

Het broedgebied van de Noordse Nachtegaal ligt in het zuidelijk deel van de Sovjet Unie, zuidoost-Scandinavië en in Centraal- tot Zuidoost-Europa, waar beide soorten voorkomen.

De Nachtegaal komt voor van Nederland zuidwaarts tot in het Iberisch schiereiland en oostwaarts tot in West-China.

De Nachtegaal overwintert in Afrika ten zuiden van de Sahara. De Noordse Nachtegaal overwintert ook ten zuiden van de Sahara, maar dan meer in het oosten.

De trekrichting van de Noordse Nachtegaal is zuidoost in het najaar en noordwest in het voorjaar. Dat verklaart waarom deze soort zo zeldzaam is in Nederland.

De vogel van het Stadspark is pas het 21e geval voor Nederland, en het tweede voor de provincie. De eerste Noordse Nachtegaal van de provincie werd op 21 mei 1977 gezien op Rottumeroog. De 21 gevallen laten een duidelijk patroon zien, dat correspondeert met de landen ten westen en ten zuiden van Nederland, namelijk een doortrekkie in mei/juni en augustus/september; in Nederland veer-

tien gevallen in mei/juni en zeven gevallen in augustus/september.

Gebruikte literatuur

Van den Berg, A.B. (1990): Lijst van Nederlandse Vogelsoorten, Santpoort-Zuid.

Harrison, C. (1982): An Atlas of the Birds of the Western Palearctic, Glasgow.

Jonsson, L. (1977): Vogels in hun eigen omgeving. Tuin en Park, Zutphen.

Swart, M.J. en Timmerman Azn, A.: Waarneming van een Noordse Nachtegaal *Luscinia luscinia* op Rottumeroog in het voorjaar van 1977. Limosa 51: 168-170.

Adressen auteurs

Bert de Bruin
Albertine Agnesplein 8a
9717 EV GRONINGEN

Sybrand de Bruin
Aquamarijnstraat 281
9743 PG GRONINGEN